

Огляд граматики

А Підрядні речення

Підрядні речення вводяться здебільшого сполучниками. Змінюване дієслово стоїть в самому кінці підрядного речення.

1. Непряме питання

В непрямих питаннях у ролі сполучників використовуються питальні слова, наприклад, *warum* або *was*.

Пряме питання: *Was machen Sie? Warum will Frau Berger uns sprechen?*

Непряме питання: *Mich interessiert, was Sie machen. Weißt du, warum Frau Berger uns sprechen will?*

Питання без питального слова, відповідь на які дається за допомогою слів *ja* чи *nein*, вводяться сполучником *ob* ⇒ «чи».

Kommst du? (Так чи ні?)

Mich hat sie nicht gefragt, ob ich komme.

Зверніть увагу на те, що у непрямих питаннях можуть змінюватися займенники:

du/Sie → *ich (mich)* / *ibr/Sie* → *wir (uns)*.

Kommst du? / *Kommen Sie?* *Mich hat man nicht gefragt, ob ich komme.*

Kommt ibr? / *Kommen Sie?* *Uns hat man nicht gefragt, ob wir kommen.*

Якщо в реченні два дієслова, то в кінці речення завжди стоїть відмінюване дієслово:

Weißt du, warum Frau Berger uns sprechen will?

Mich hat sie nicht gefragt, ob ich kommen möchte.

2. Підрядні часу

als: Може вживатися лише з формами минулого часу (претеритум). Дія в головному і підрядному реченні відбувається одночасно.
Als Herr von Ribbeck starb, waren die Kinder sehr traurig.

bevor: Дія в підрядному, що вводиться сполучником *bevor*, відбувається після дії головного речення.

Bevor Herr von Ribbeck starb, schenkte er den Kindern Birnen.

wenn: У підрядних часу, що вводяться сполучником *wenn*, дія в головному і підрядному реченні відбувається одночасно. У цих реченнях претеритум може вживатися лише тоді, коли дія повторюється (щоразу коли..., завжди коли...) В інших випадках вживається сполучник *als*.

Wenn Herr von Ribbeck einen Jungen sah, schenkte er ihm eine Birne.

3. Підрядні допустові з **obwohl**

Речення, що вводяться сполучником **obwohl**, називають обставину, незважаючи на яку, відбувається дія головного речення. Наприклад, хто-небудь працює 12-14 годин на добу, тобто дуже багато. Він мав би причину бути незадоволеним, але він не невдоволений. Така ситуація виражається в підрядних зі сполучником **obwohl**.

*Obwohl ich täglich 12-14 Stunden **arbeite**, bin ich zufrieden.
Obwohl **manche** wieder zurückgekommen **sind**, ist es hier leer.
Obwohl wir alle gearbeitet **haben**, finden wir keine Arbeit mehr.
Obwohl wir arbeiten **wollen**, finden wir keine Arbeit mehr.*

Підрядні допустові можуть стояти перед головним реченням або після нього. Якщо вони стоять перед головним реченням, то головне починається з відмінюваного дієслова, а потім вже стоїть підмет.

*Ich möchte unbedingt nach Griechenland, **obwohl** ich kein Geld habe.
Obwohl ich kein Geld habe, möchte ich unbedingt nach Griechenland.*

4. Підрядні мети з **damit** та інфінітивні групи з **um ... zu** для вираження мети

Для вираження мети служать підрядні мети з **damit** та інфінітивні групи з **um ... zu**. В німецьких граматиках їх називають інфінітивними реченнями.

а) Інфінітивні групи з **um ... zu** можна утворити лише тоді, коли додаток у номінативі, тобто підмет в головному реченні, ідентичний носієві дії, вираженої інфінітивом. Дієслово в них стоїть завжди в інфінітиві у самому кінці.

HS + HS: *Viele **Einwanderer** kamen. Viele **Einwanderer** wollten hier leben.*
HS + NS: *Viele **Einwanderer** kamen, **um** hier **zu** leben.*

Якщо дієслово має відокремлюваний префікс, то **zu** стоїть між префіксом і коренем дієслова:

*aufmachen: Frau Berger macht ein Hotel auf.
Das ist ein idealer Platz, **um** ein Hotel **aufzu**machen.*

б) Якщо носієм дії (підметом) є різні особи, для вираження мети або наміру вживаються підрядні мети зі сполучником **damit**. Підмети в обох реченнях різні:

*Dort sollten **viele Filme** gedreht werden.
Der europäische Film sollte wieder mehr Bedeutung bekommen.*

Якщо об'єднати обидва речення, підрядне вводиться сполучником **damit**:

*Dort sollten viele Filme gedreht werden, **damit** der europäische Film wieder mehr Bedeutung bekommt.*

5. Інфінітивні групи з **zu**

Інфінітивні групи з **zu** називаються в німецьких граматиках інфінітивними реченнями. Вони вживаються з дієсловами, які обов'язково потребують додатка, щоб утворити завершене речення. Дієслово стоїть в самому кінці інфінітивної групи. Перед інфінітивом має стояти **zu**.

versuchen: Er **versuchte**, die Blaue Blume **zu finden**.
beginnen: Er **beginnt**, die Blaue Blume **zu suchen**.

Якщо дієслово має відокремлюваний префікс, **zu** стоїть між префіксом і коренем дієслова.

mitkommen: **Kommen Sie mit!** Ich bitte Sie, **mitzukommen**.
zuhören: **Hören Sie zu.** Ich bitte Sie, **zuzuhören**.

Особа, що виконує дії, виражені змінюваним дієсловом і інфінітивом, має співпадати з підметом (а) або бути додатком в акузативі (b) чи дативі (c):

- a) **Er versuchte**, die Blaue Blume **zu finden**. NS: **Er findet** die Blaue Blume.
b) Ich bitte **Sie**, die Blaue Blume **zu suchen**. NS: **Suchen Sie** die Blaue Blume.
c) Er hilft **mir**, die Blaue Blume **zu suchen**. NS: **Ich suche** die Blaue Blume.

6. Підрядні речення з *wenn* + кон'юнктив II для вираження нереальної умови та нереального бажання

Умовні речення виражають умову. Вони вводяться сполучником *wenn*, який означає «при умові, що». Якщо умова не реальна, а лише уявна, тобто нереальна (якби...), в підрядному і головному реченні вживається кон'юнктив II. Порівняйте:

Реально: *Mein Mann lebt noch. Er bleibt auch hier.*

Нереально: *Wenn mein Mann noch leben **würde**, **würde** er auch hierbleiben.*

Головне речення починається зі змінюваного дієслова, бо підрядне речення стоїть перед головним.

*Wenn ich es nicht mit eigenen Augen sehen würde, **würde** ich es nicht glauben.*

Підрядні речення з *wenn* можуть виражати нездійсненне бажання:

Реально: *Mein Mann lebt nicht mehr.*

Нереально: *Wenn mein Mann noch **leben würde!***

7. Відносні підрядні означальні

Відносні підрядні означальні дають конкретнішу характеристику якогось предмета або особи. Ці речення вводяться за допомогою відносних займенників, які мають такі ж форми, як і означений артикль, і стоять одразу після іменника, який вони характеризують. Форма відносного займенника залежить від іменника, який ним пояснюється. При цьому враховується:

1. Рід іменника – чоловічий (der), жіночий (die) чи середній (das)

Ч. р. одн. **Der / Ein** Mann, **der** Böttger hieß, ...

Ж. р. одн. **Die / Eine** Geschichte, **die** wahr ist, ...

С. р. одн. **Das / Ein** Hobby, **das** viele Menschen hatten, ...

2. Число іменника – одина чи множина.
Відносний займенник в номінативі та акузативі множини має форму **die**:
Die Leute, die das glauben, ...
3. Відмінок, якого вимагає дієслово підрядного речення.
haben + Akk.: *Er hatte **ein Hobby**. Viele Menschen hatten damals **dieses Hobby**.*
- Підр. означ.: *Er hatte ein Hobby, **das** damals viele Menschen hatten.*
- lieben + Akk.:** *Der Kaiser starb sehr plötzlich. Viele Menschen liebten **den Kaiser**.*
- Підр. означ.: *Der Kaiser, **den** viele Menschen liebten, starb sehr plötzlich.*
- gefallen + Dat.:** *Der Teufel ärgerte Luther. Die Arbeit gefiel **dem Teufel** nicht.*
- Підр. означ.: *Der Teufel, **dem** die Arbeit nicht gefiel, ärgerte Luther.*

Якщо дієслово підрядного речення вимагає певного прийменника (а) або якщо йдеться про обставину місця (b), то відповідний прийменник стоїть перед відносним займенником:

- a) **glauben an:** *Es entstand ein Mythos, **an den** manche glaubten.*
warten auf: *Der Kaiser, **auf den** man lange gewartet hat, wird zurückkommen.*
- b) **sich irgendwo verstecken:** *So kam Luther auf die Wartburg, **auf der** er sich versteckte.*

В Дієслова

1. Пасив (пасивний стан)

Дію можна описати в двох станах: активному чи пасивному. Різниця полягає у погляді на дію: в активі увагу спрямовано на того, хто виконує дію. В пасиві в центрі уваги перебуває процес, те, що відбувається.

Актив *Russische Soldaten fällten den Baum.*
Пасив *Der Baum wurde gefällt.*

Утворення пасиву

Пасив утворюється за допомогою допоміжного дієслова **werden** та партицип II основного дієслова.

Презенс: *Der Baum wird gefällt.*
Претеритум: *Der Baum wurde gefällt.*

Якщо називається виконавець дії, він, як правило, вводитьсь в речення з пасивом за допомогою прийменника **von** + датив:

Der Baum wurde von russischen Soldaten gefällt.

Спричиняти дію може і нежива істота, наприклад, буря:
Der Baum wurde von einem Sturm zerstört.

werden (претеритум)		
	Однина	Множина
1. особа	ich wurde	wir wurden
2. особа (фаміл.) (ввічливо)	du wurdest Sie wurden	ihr wurdet Sie wurden
3. особа	er/sie wurde	sie wurden

2. Зворотні дієслова

У німецькій мові є дієслова, які завжди є зворотними, тобто не можуть вживатися без зворотного займенника (а). Інші дієслова (b) можуть вживатися як зі зворотним займенником, так і без нього.

- a) **sich kümmern:** *Der Hausmeister hat **sich** um alles gekümmert.*
 b) **(sich) treffen:** *Andreas trifft Frau Berger in Potsdam.*
Andreas trifft sich mit Frau Berger in Potsdam.

В залежності від керування дієслова зворотний займенник може стояти в акузативі (c) або дативі (d).

- c) **sich freuen:** *Ich freue **mich**, daß ich Sie treffe.*
 d) **sich vorstellen:** *Ich stelle **mir** vor, daß ich Sie treffe.*

В розповідному реченні зі звичайним порядком слів зворотний займенник стоїть після відмінюваного дієслова. Це стосується презенса (а), перфекта (b) і претеритума (c).

- a) *Der Hausmeister kümmert **sich** um alles.*
 b) *Der Hausmeister hat **sich** um alles gekümmert.*
 c) *Der Hausmeister kümmerte **sich** um alles.*

В імперативі (d) та питальних реченнях (e, f) зворотний займенник стоїть після підмета, якщо підмет виражений займенником. Якщо ж підмет виражений іменником, зворотний займенник стоїть, як і в звичайному розповідному реченні, одразу після дієслова (g).

- d) *Kümmern Sie **sich** um alles!*
 e) *Kümmern Sie **sich** um alles?*
*Haben Sie **sich** um alles gekümmert?*
 f) *Warum kümmern Sie **sich** um alles?*
*Warum haben Sie **sich** um alles gekümmert?*
 g) *Kümmert **sich** der Hausmeister um alles?*

3. Кон'юнктив II

Кон'юнктив II може передавати гіпотетичність, нереальність. Існує кілька форм кон'юнктива II. Для позначення теперішньої дії використовується претеритум кон'юнктив, який утворюється з претеритуму індикатива. Для позначення минулої дії використовується форма, що складається з претеритуму кон'юнктива допоміжних дієслів **haben** або **sein** та партицип II повнозначного дієслова.

а) Кон'юнктив II дієслів *haben* і *sein*

Претеритум (дія в теперішньому)				
haben			sein	
	Однина	Множина	Однина	Множина
1. особа	ich hätte	wir hätten	ich wäre	wir wären
2. особа	du hättest	ihr hättet	du wärest	ihr wäret
(ввічл.)	Sie hätten	Sie hätten	Sie wären	Sie wären
3. особа	er/sie hätte	sie hätten	er/sie wäre	sie wären
Теперішня дія	Das wäre schön.		Das hätte ich gern.	
Минула дія	Ich wäre gern gekommen.		Wer hätte die bekommen?	

б) Кон'юнктив II модальних дієслів

Кон'юнктив II модального дієслова **können** може виражати припущення:
Wir könnten das Schiff gut gebrauchen. Das könnte unser Ende sein.

Кон'юнктив II модального дієслова *sollen* може виражати пораду:
Diese Chance sollten wir nutzen. Wir sollten nachdenken, was wir tun können.

Кон'юнктив II модальних дієслів утворюється так до основи дієслова додається ознака претерита -t- і відповідне особове закінчення.

Können	ich könnte
Дієслівний корінь: könn-	Ознака претеритума: -t- закінчення: -e

können: Кон'юнктив II		sollen: Кон'юнктив II		
	однина	множина	однина	множина
1. особа	ich könnte	wir könnten	ich sollte	wir sollten
2. особа	du könntest	ihr könntet	du solltest	ihr solltet
(ввічл.)	Sie könnten	Sie könnten	Sie sollten	Sie sollten
3. особа	er/sie könnte	sie könnten	er/sie sollte	sie sollten

с) Описова форма кон'юнктива повнозначних дієслів з *würd-*

Всі повнозначні дієслова, такі як, наприклад, *machen, rudern, funktionieren* – мають власні форми кон'юнктива II (вони тут не розглядаються). В німецькій мові є можливість вживати замість них описову форму з *würd-* і відповідними особовими закінченнями.

würd- – це форма кон'юнктива II дієслова **werden**.

Повнозначне дієслово стоїть в інфінітиві в самому кінці речення.

Індикатив: *Das machen wir gern.*

Кон'юнктив: *Das würden wir gern machen.*

Werden		Кон'юнктив II	
Однина	Множина		
1. особа	ich würde	wir würden	
2. особа	du würdest	ihr würdet	
(ввічл.)	Sie würden	Sie würden	
3. особа	er/sie würde	sie würden	

Ich würde gern noch mal rudern.

Ohne unsere Eltern würde das nicht funktionieren.

С Прикметники

1. Компаратив (вищий ступінь порівняння прикметників)

Прикметники можуть утворювати ступені порівняння. Перший ступінь порівняння – компаратив. Компаратив утворюється додаванням до звичайної форми прикметника суфікса **-er**. Прикметники, які закінчуються на **-e**, втрачають його (а). Деякі прикметники з кореневою голосною **-a-**, **-o-** або **-u-** одержують в компаративі умлаут: **-ä-** перетворюється на **-ü-**, **-o-** на **-ö-**, **-u-** на **-ü-** (b). Деякі прикметники утворюють ступені порівняння не за загальним правилом (c).

Звичайна форма	Компаратив
a) leise	leiser
b) lang	länger
c) gut	besser

*Zur Zeit kommen weniger Menschen.
Die Treffen wurden politischer.*

*Können die nicht leiser singen?
Man konnte die Universität nicht höher bauen.*

2. Порівняння з **wie** або **als**

Якщо порівнюються властивості двох предметів або осіб, після прикметника ставиться **wie** або **als**:

- so** + прикметник у звичайній формі + **wie**
Der Brocken ist so romantisch wie die Deutschen.
- Компаратив + **als**
Mit der Bahn ist es bequemer als zu Fuß.

D Займенники

1. *da* + прийменник = займенниковий прислівник

Прийменникові додатки (наприклад, *schreiben über*) в реченні можна замінити. Для цього прийменники поєднуються з *da*, наприклад *damit*. *Da* замінює іменник з прийменникового додатка. Якщо прийменник починається з голосної, після *da* додається *-r- (darüber)*.

- hören von:* Er hat **von der Heilung durch die Natur** gehört.
Er hat **davon** gehört.
- machen mit:* Was machen Sie **mit den Brennnesseln**?
Was machen Sie **damit**?
- sagen zu:* **Zu der Idee** sage ich nichts.
Dazu sage ich nichts.
- schreiben über:* Er schreibt einen Artikel **über alternative Medizin ...**
Er schreibt einen Artikel **darüber**.

Займенниковий прислівник може замінювати лише іменники, що означають неістот. Іменники, що означають істоти, замінюються особовими займенниками!

- Ich habe nichts von **Frau Berger** gehört.
Ich habe nichts von **ibr** gehört.

2. Зворотні займенники

У німецькій мові зворотний займенник змінюється за особою і відмінком. Зворотні займенники мають таку саму форму, як особові займенники, за винятком третьої особи однини і множини та ввічливого звертання на *Sie*, де вони зберігають форму *sich*.

- Seit der Wende hat **sich** alles geändert.
Stellen Sie **sich** meine Situation vor!

В залежності від керування дієслова зворотний займенник може вживатися в дативі або акузативі. Варто вивчити дієслова, у яких зворотний займенник стоїть в дативі, – їх зовсім небагато, наприклад:

sich etwas vorstellen: Das kann ich **mir** gut vorstellen.

Зворотний займенник					
Однина		Множина			
Акуз.	Дат.	Акуз.	Дат.	Акуз.	Дат.
1. ich freue	mich	ich stelle	mir vor	wir freuen	uns
2. du freust	dich	du stellst	dir vor	ihr freut	euch
Sie freuen	sich	Sie stellen	sich vor	Sie freuen	sich
3. er/sie freut	sich	er/sie stellt	sich vor	sie freuen	sich
				wir stellen	uns vor
				ihr stellt	euch vor
				Sie stellen	sich vor
				sie stellen	sich vor

Деякі дієслова **завжди** вживаються зі зворотними займенниками, інші можуть вживатися і без них, змінюючи при цьому значення висловлення.

зі зворотним займенником

без зворотного займенника

treffen
vorstellen
erinnernWann treffen wir **uns**?Ich stelle **mir** vor, daß ...Erinnern Sie **sich**, daß ...

Wann trifft Andreas Dr. Thürmann?

Ich stelle Ihnen meine Eltern vor.

Nichts sollte an Herrn von Ribbeck erinnern.